

Capitolul 3

RESPONSABILITATEA DE-A RĂMÎNE CREDINCIOS EVANGHELIEI

În timp ce zace în celula sa, Pavel, „întemnițatul Domnului“, continuă să se îngrijească de viitorul Evangheliei. Se gîndește cînd la răutatea lumii, cînd la timiditatea lui Timotei. Timotei este așa de slab, iar cei ce i se opun atît de puternici! Pare nefiresc ca un astfel de om să fie chemat să lupte pentru adevăr, într-o asemenea situație. Astfel, apostolul începe prin a zugrăvi în culori vii tabloul lumii contemporane și pe fundalul acestui climat îl îndeamnă pe Timotei – în pofida cvasiuniversalei îndepărtări a oamenilor de Dumnezeu, precum și în pofida propriei slăbiciuni temperamentale – să rămînă credincios adevărului despre care a învățat.

1. Confruntat cu vremuri grele (v. 1, 2a)

Să știi că în zilele din urmă vor fi vremuri grele. Căci oamenii vor fi iubitori de sine...

De ce oare își începe Pavel acest capitol cu o atît de apăsată poruncă adresată lui Timotei de a “înțelege acest lucru” [„de a lua aminte”, în versiunea Cornilescu – n.trad.]. La urma urmei, existența unei opoziții persistente față de Evanghelie era evidentă. Pavel însuși fusese arestat, întemnițat și pus în lanțuri

din pricina loialității sale față de ea (1:11, 12; 2:9). Toți cei din Asia îl părăsiseră, lucru bine cunoscut de Timotei (1:15). Ceva mai înainte în epistola sa, apostolul l-a îndemnat insistent pe tânărul său prieten să nu se rușineze de Evanghelie, ci să-și asume partea de suferință ce-i revine în calitatea sa de ostaș al lui Hristos. I-a adus aminte că trebuie să sufere împreună cu Hristos dacă speră ca într-o bună zi „să domnească împreună cu El” și l-a avertizat că, în spatele „certurilor de cuvinte”, a „vorbilor goale și lumești” și a „întrebărilor nebune și nefolositoare” răspândite de învățători falși, stă la pîndă figura amenințătoare a diavolului însuși (1:8; 2:3, 11-12, 14, 16, 23, 26). Atunci de ce îi poruncește Pavel lui Timotei să înțeleagă ceea ce deja știe? Cu siguranță, deoarece el dorește să sublinieze că opoziția față de adevăr nu constituie o situație vremelnică, ci o caracteristică permanentă a acestui veac. Poate se teme că Timotei va fi foarte optimist și pentru o vreme va înceta să se mai împotrivescă curentului general, nădăjduind că furtuna va trece. Pavel însă nu-i alimentează asemenea speranțe. Și noi trebuie „să știm” acest lucru și să ne așteptăm să fim asediați de necazuri și pericole, dacă sîntem puternic înrădăcinați în adevărul Evangheliei.

În continuare, Pavel se referă la „zilele din urmă”. Prin aceste cuvinte se înțelege în general epoca viitoare, zilele ce preced sfîrșitul, cînd Hristos va reveni. Dar felul în care sînt folosite aceste cuvinte în Biblie nu ne îngăduie o atare interpretare. Căci convingerea autorilor Noului Testament este că noul veac (promis în Vechiul Testament) a început o dată cu Isus Hristos și deci o dată cu venirea Lui a început sfîrșitul vechiului veac, iar zorile zilelor din urmă s-au ivit. Petru, în Ziua Cincizecimii, citează cuvintele profeției lui Ioel conform căreia „în zilele din urmă” Dumnezeu va turna din Duhul Său

peste orice făptură și afirmă că această profeție s-a împlinit tocmai atunci. „Aceasta este ce a fost spus prin prorocul Ioel”, iar „zilele din urmă” la care se referise prorocul au și venit (Fp. 2:14-17). În mod similar, Epistola către Evrei începe cu afirmația că Dumnezeu, după ce vorbise în vechime părinților prin proroci, „la sfîrșitul acestor zile” ne-a vorbit prin Fiul Său (1:1, 2). Așa stînd lucrurile, conchidem că trăim în zilele din urmă care au fost inaugurate de către Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Prin urmare, ceea ce urmează în 2 Timotei 3 este o descriere a prezentului, nu a viitorului. Pavel descrie întreaga perioadă cuprinsă între prima și cea de-a Doua Venire a lui Hristos. „Prin «zilele din urmă» el numește condiția universală a Bisericii Creștine”¹. Acest adevăr nu reiese doar din felul în care expresia „zilele din urmă” este folosită în Noul Testament, ci și din faptul că Pavel nu-i oferă aici lui Timotei profeții despre vreo epocă viitoare, ci niște instrucțiuni cu privire la lucrarea lui prezentă, inclusiv porunca de a se „depărta” de anumiți oameni (v. 5)². Timotei trăiește deja în „vremurile din urmă” la care se referă Pavel. La fel și noi. S-ar putea ca lucrurile să se înrăutățească pe viitor (v. 13), dar și acum vremurile sînt rele și pline de primejdii.

În aceste zile din urmă, adaugă Pavel, „vor fi vremuri grele”. Timotei nu trebuie să înțeleagă prin aceasta că vremurile vor fi rele fără întrerupere, dar că vor exista „perioade pline de primejdii” (AV). Istoria Bisericii confirmă pe deplin acest lucru. De îndată ce vasul Bisericii creștine a ieșit în largul mării,

¹ Calvin, p. 322.

² În mod similar, cei ce batjocoresc și sfidează adevărurile privind „zilele din urmă” sau „vremurile din urmă”, și la care se face referire în 1 Tm. 4:1; 2 Pt. 3:3 și Id. 18, sînt priviți ca fiind deja activi la data la care Pavel, Petru și Iuda scriau.

nimeni nu s-a așteptat la o înaintare lină și fără de obstacole; în jurul lui s-au dezlănțuit furtuna, vijelia și chiar uraganele.

Aceste perioade sînt denumite de Pavel „vremuri grele“. Adjectivul grecesc *chalepos* are sensul de bază „greu“ sau „dificil“ și implică fie sintagma „greu de suportat“, ca în cazul durerii fizice sau psihice, fie „dificil, greu de rezolvat, violent, periculos“ (AG), amenințător¹. Cuvîntul a fost folosit în greaca clasică atît în cazul animalelor sălbatice periculoase, cît și în cel al mării dezlănțuite. Singura dată cînd acest cuvînt mai apare în Noul Testament este în contextul relatării despre cei doi gadareni posedați, care erau tot așa de nedomoliți ca și fiarele sălbatice și pe care Matei îi descrie „așa de cumpliți (*chalepos*), că nimeni nu putea trece pe drumul acela“ (Mt. 8:28). Cele spuse ne oferă o idee despre cum vor fi vremurile la care Biserica trebuie să se aștepte, în zilele din urmă. Acestea vor fi dureroase și pline de primejdii, greu de suportat și dificil de înfruntat.

Pavel adaugă imediat motivul pentru care ele sînt astfel: *Căci oamenii vor fi...* Este important să observăm că *oamenii* sînt responsabili pentru perioadele cumplite pe care Biserica le are de înfruntat, oamenii căzuți, oamenii răi, oamenii a căror natură este pervertită, al căror comportament este dominat de egocentrism și lipsă de evlavie, a căror minte este ostilă lui Dumnezeu și Legii Sale (cf. Rm. 8:7) și care propagă răul și erezia.

Înainte de-a studia cu de-amănuntul caracterizarea pe care Pavel o face acestor oameni, trebuie să mai zăbovim puțin lîngă introducere. În primul rînd, trăim cu toții în zilele din urmă, spune el; Hristos Însuși le-a inaugurat la prima Sa Venire. În al

doilea rînd, în aceste zile, vor fi perioade grele, pline de primejdii. În al treilea rînd, ele vor fi rezultatul faptelor oamenilor răi. În al patrulea rînd, trebuie să știm aceste lucruri și să fim gata să le facem față.

2. Portretul oamenilor răi (v. 2-9)

Căci oamenii vor fi iubitori de sine, iubitori de bani, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțămitori, fără evlavie, fără dragoste firească, neînduplecați, clevetitori, neînfrînați, neîmblînziți, neiubitori de bine, vînzători, obraznici, îngîmfați; iubitori mai mult de plăceri decît iubitori de Dumnezeu; avînd doar o formă de evlavie dar tăgăduindu-i puterea. Depărtează-te de oamenii aceștia. Sînt printre ei unii, care se vîră prin case, și momesc pe femeile ușurate care îngreuiate de păcate și frămîntate de felurite poftă, care învață întotdeauna și nu pot ajunge niciodată la deplina cunoștință a adevărului. După cum Iane și Iambre s-au împotrivit lui Moise, tot așa și oamenii aceștia se împotrivesc adevărului, ca unii cari sînt stricați la minte și osîndiți în ce privește credința. Dar nu vor mai înainta; căci nebunia lor va fi arătată tuturor, cum a fost arătată și nebunia celor doi oameni.

După cum se poate observa, o parte din capitolul 3 este consacrată descrierii amănunțite a acestor oameni. Pavel se oprește îndeosebi asupra conduitei lor morale (v. 2-4), asupra practicii lor religioase (v. 5) și asupra zelului lor de a face prozeliți (v. 6-9).

¹ Simpson, p. 143

a. Conduita lor morală (v. 2-4)

În aceste trei versete apostolul folosește nu mai puține de nouăsprezece expresii pentru a-i descrie pe oamenii răi care sînt răspunzători pentru „vremurile grele“. Poate ar fi cam plictisitor să analizăm portretul acestor oameni prea detaliat, definind pe rînd fiecare termen folosit. Dar pentru moment, să observăm prima expresie folosită și ultima expresie. Prima afirmă că ei sînt „iubitori de sine“ (*philautoi*), iar ultima (v. 4) că nu sînt „iubitori de Dumnezeu“, așa cum ar trebui să fie (*philotheoi*). Într-adevăr, patru din cele nouăsprezece expresii au în componența lor cuvîntul „iubire“ (*phil-*), sugerînd că eroarea fundamentală a acestor oameni este dragostea lor greșit îndreptată. În loc de a fi, înainte de orice, „iubitori de Dumnezeu“, ei sînt „iubitori de sine“, „iubitori de bani“ și „iubitori de plăceri“ (v. 4).

Între aceste patru expresii se interpun alte cincisprezece care descriu aproape complet starea deplorabilă a relațiilor interumane.

Primele trei dezvoltă înțelesul iubirii de sine. Oamenii care se iubesc pe ei înșiși cel mai mult devin „lăudăroși“, „trufași“ și „hulitori“. Primul cuvînt înseamnă „lăudăros“, „fanfaron“ sau „fălos“ (*alazones*), iar al doilea „semeț“ sau „disprețuitor“ (*hyperēphanoi*), ceea ce duce în mod firesc la al treilea, „hulitori“ (*blasphēmoi*), deoarece, inevitabil, cei ce au o părere exagerată despre ei înșiși îi privesc de sus, disprețuitor pe ceilalți oameni și-i vorbesc de rău.

Următoarele cinci expresii pot fi puse împreună, deoarece se referă, după cum se pare, la viața de familie, în special la atitudinea tinerilor față de părinții lor. Cuvintele grecești folosite aici sînt toate negative din punctul de vedere al formei

și încep toate cu prefixul *a-*, folosit parcă anume pentru a accentua tragica absență a calităților la care ești îndreptățit să te aștepti. Primele două sînt: „neascultători de părinți“ (iar Scriptura spune că părinții trebuie să fie cinstiți și – cel puțin pînă copiii ajung majori – ascultați) și „nemulțumitori“, lipsiți pînă și de cea mai elementară apreciere la adresa părinților lor. Următorul cuvînt este „fără evlavie“ (*anosioi*), deoarece *hosios* înseamnă în mod firesc „cucernic“ sau „devotat“ lui Dumnezeu. Dar, la fel ca și adjectivul apropiat ca sens, *eusebēs* („respectuos“), el a fost uneori folosit în greaca clasică pentru a desemna respectul filial. Contextul sugerează că poate fi aceeași situație și aici. „Fără dragoste firească“ (*astorgoi*) este tradus de JBP prin „lipsiți de orice afecțiune umană firească“, iar de RSV în Romani 1:31 prin „fără inimă“, întrucît ține de însăși legea firii ca părinții și copiii lor să se iubească reciproc. Ultimul cuvînt din acest grup de cinci este „neînduplecați“ (*aspondoi*), tradus de AG prin „neîmpăcați“. Cuvîntul descrie starea de spirit a unor oameni (poate că se referă tot la tineri) atît de răzvrățiți, încît nici măcar nu doresc să se așeze la masa tratativelor pentru a discuta. Într-o societate ideală, relația copiilor cu părinții lor ar trebui să fie caracterizată de ascultare, recunoștință, respect, dragoste și înțelepciune. În „vremuri grele“, toate cinci lipsesc cu desăvîrșire.

Celelalte șapte cuvinte rămase depășesc ca sferă semantică aria familiei de cuvinte. Primul este „clevetitori“ (*diaboloï*, literal „diavoli“), tradus de către E.K. Simpson prin „bîrfitori“ și de NEB prin „calomniatori“. Ei păcătuiesc vorbindu-i de rău pe alții, în special cînd respectivii nu sînt de față. Sînt și „neînfrînați“ (*akrateis*), „de nestăpînit“ (Simpson) sau lipsiți de autocontrol, „neîmblinziți“ (*anēmeroi*) sau „sălbatici“ (AG) și „neiubitori de bine“ (*aphilagathoi*) sau „străini de orice

bunătațe“ (NEB). În fine, sînt „vînzători“ (cuvînt folosit în Luca 6:16 pentru trădătorul Iuda), „obraznici“ (complet nesăbuiți în cuvînte și fapte) și „îngîmfați“ sau „plini de sine“ (adică dîndu-și importanță, plini de ifose, fuduli)¹. Astfel, ne întorcem la răul fundamental cu care a început hidoasa listă, anume mîndria.

Întreg acest comportament nesocial, antisocial chiar – această neascultare, lipsă de recunoștință, lipsă de respect, lipsă de omenie față de părinți, alături de lipsa de cumpătare, de devotament, înțelepciune și smerenie – constituie consecința inevitabilă a egocentrismului păcătos. Arhiepiscopul Trench, comentînd înțelesul cuvîntului *philautos*, „egoist“, menționează ideea unui teolog puritan, fără a-i pomeni numele, care „îl compară pe omul egoist cu un arici care, făcîndu-se ghem, oferă celor din afară doar țepi ascuțiți, păstrînd, în același timp, doar pentru el căldura și plăcerea blăni“². Desigur, dacă un om este „mîndru“, „arogant“ și „îngîmfat“, el nu se va sacrifica niciodată pentru a-i sluji pe alții. Porunca lui Dumnezeu, clar formulată în Legea Sa morală, este să-L iubim pe El în primul rînd (din toată inima, cu tot sufletul, cugetul și cu toată puterea noastră), pe semenul nostru în al doilea rînd și pe noi înșine, în ultimul rînd. Dacă inversăm ordinea, punîndu-ne pe noi înșine pe primul plan și pe Dumnezeu pe ultimul, semenul nostru va avea de suferit.

Prin urmare, rădăcina tuturor necazurilor în „vremuri grele“ este faptul că oamenii sînt de „un egoism feroce“ (JBP), „iubitori de sine“ (*philautoi*), „un termen aristotelian... pentru a desemna o iubire de sine nemăsurată“³.

Numai Evanghelia oferă o soluție radicală la această problemă, pentru că numai Evanghelia promite oamenilor o

¹ Simpson, p. 144.

² R.C. Trench, *Synonyms of the New Testament*, 1854, a IX-a ediție, 1880, xciii, p. 329.

³ Simpson, p. 143.

nouă naștere sau o nouă creație, ceea ce implică o întoarcere din sine în afară, de la sine spre alții, o reală reorientare a minții și a conduitei, făcîndu-ne în mod fundamental teo-centrați din ego-centrați. Doar atunci cînd Dumnezeu este pe primul loc și eul e pe ultimul, putem iubi lumea pe care o iubește Dumnezeu și vom căuta să ne dăruim pe noi înșine slujindu-i pe oameni așa cum Dumnezeu o face.

b. Practica lor religioasă (v. 5)

Vom fi, poate, șocați descoperind că oameni ca aceștia, lipsiți de elementara bună-cuviință față de societatea civilizată, ca să nu mai vorbim de respect față de Legea lui Dumnezeu, pot fi oameni religioși. Dar este purul adevăr. Deși ne vine greu s-o recunoaștem în istoria rasei umane, religia și buna purtare au fost, cel mai adesea, despărțite, nu unite. Negreșit, Scriptura mărturisește și acest fapt. Marii profeți din secolele al VII-lea și al VIII-lea î.Hr., oameni de-o înaltă ținută morală, au tunat și fulgerat împotriva lui Israel și a lui Iuda din pricina aceasta. Amos a fost primul care a arătat anomalia ce se petrecea în timpul domniei lui Ieroboam, religia mergînd mîna în mîna cu necinstea. Despre evreii ce se închinau, Amos spune că „se întind lîngă fiecare altar pe haine luate ca zălog, și beau în casa dumnezeilor lor amenda celor osîndiți de ei“ (pe nedrept) (Am. 2:8). Cu alte cuvinte, își îndeplineau datoriile religioase făcînd uz de haine și de vin obținute prin mijloace necinstite. Imoralitatea lor a pătruns pînă și în practica lor religioasă.

Isaia deplînge același fenomen în Iuda. Prin el, Dumnezeu Se adresează astfel poporului Său:

Urăsc lunile voastre cele noi și praznicele voastre;

Mi-au ajuns o povară, nu le mai pot suferi.

Cînd vă întindeți mîinile,

Îmi întorc ochii de la voi;
 și oricît de mult v-ați ruga,
 n-ascult;
 căci mîinile vă sînt pline de sînge!
 Spălați-vă deci și curățiți-vă!
 Luați dinaintea ochilor Mei faptele rele
 pe cari le-ați făcut!
 Încetați să mai faceți răul!
 Învățați-vă să faceți binele,
 căutați dreptatea,
 ocrotiți pe cel asuprit,
 faceți dreptate orfanului,
 apărați pe văduvă! (Is. 1:14-17)

Domnul Isus a trebuit să rostească o plîngere asemănătoare împotriva fariseilor, oameni religioși din acea vreme: „voi curățiți partea de afară a paharului și a blidului, dar înăuntru sînt pline de răpire și de necumpătare“ (Mt. 23:25). Adică, erau foarte meticuloși și grijulii în privința curățirii rituale a vaselor lor, în timp ce ceea ce mîncau și beau din vasele lor curate erau bunuri obținute necinstit și samavolnic.

Aceeași maladie era răspîndită printre oamenii pe care îi descrie Pavel. Ei păstrau „o formă exterioară de evlavie“, dar „îi tăgăduiau puterea“ (v. 5). Evident, mergeau la serviciile de închinare ale bisericii, cîntau cîntările, spuneau „Amin“ la sfîrșitul rugăciunilor și-și puneau banul la colectă. Păreau extraordinar de cucernici. Dar la ei totul era *formă* sau *putere*, spectacol exterior lipsit de realitate lăuntrică, religie fără morală, credință fără fapte.

Adevărata religie combină forma și puterea. Nu este doar formă exterioară fără putere. Dar nici nu accentuează în asemenea măsură puterea morală, încît să se dispenseze de formele de manifestare adecvate. Ea le combină, le reunește,

promovînd o închinare care este de esență „spirituală“, izvorînd din adîncul inimii, dar care își găsește modalitatea de expresie în serviciile religioase publice și care, de asemenea, se vede într-un comportament moral. În caz contrar, nu este doar ceva lipsit de orice valoare, ci, mai mult, este o urîciune înaintea Domnului.

Nu-i de mirare că Pavel adaugă: „depărtează-te de oamenii aceștia“. Ceea ce nu înseamnă că el trebuie să se ferească de a avea orice legătură cu păcătoșii, deoarece Isus Însuși a fost „prietenul oamenilor și al păcătoșilor“; și, dacă Timotei trebuia să evite de-a avea vreo legătură cu ei, s-ar fi văzut silit să iasă din lume (cf. 1 Cor. 5: 9-12). Mai degrabă Pavel vrea să spună că în interiorul Bisericii – căci el a oferit o descriere a „unui fel de creștinătate păgînă“¹ – Timotei nu trebuia să aibă nimic de-a face cu cei ce s-ar putea numi „păcătoși religioși“. Într-adevăr, se poate merge mai departe. După cum afirmă și *Cartea de rugăciuni comune*, „orice om care trăiește fătîș în păcat“ trebuie să fie disciplinat și, dacă nu se căiește de răul comis, excomunicat (cf. 1 Cor. 5: 5, 13).

c. Zelul lor de-a face prozeliți (v. 6-9)

E într-adevăr uimitor că acest fel de oameni descriși de către apostol, plini de iubire de sine, de păcate și de răutate, nu numai că sînt religioși, dar unii dintre ei se implică activ în răspîndirea religiei. Și aceasta era realitatea.

Se pare că zelul lor prozelitic este descris în termenii unei operațiuni militare. Verbul tradus prin „momesc“ (*aichmalōtizō*) înseamnă a lua prizonier de război, deși AG adaugă că „această figură este uzată“ și cuvîntul a început să semnifice: „a conduce pe căi greșite“, „a înșela“, „a amăgi“. Oricare ar fi înțelesul,

¹ Ellicott, p. 144.

metoda folosită de aceștia nu era directă, fățișă, ci pe furiș, secretă. Erau niște șerpi veninoși. Mergînd, fără îndoială, la ușa din dos nu la cea din față, acești negustori ce comercializau erezia se furișau în case sau „gospodării“. Așteptînd momentul favorabil, cînd bărbații familiei nu erau acasă, își concentrau atenția asupra „femeilor ușurate“. Acest tertip, comentează episcopul Ellicott, datează încă de la căderea omului¹, deoarece șarpele a amăgit-o prima dată pe Eva. A fost folosit și de către gnostici și a fost tactica obișnuită a comis-voiajorilor religioși din toate timpurile, inclusiv a martorilor lui Iehova din zilele noastre.

Femeile alese ca victime sînt descrise de Pavel cu termenul *gynaikaria*, „femeiuști“, un cuvînt de dispreț folosit pentru femeile care erau leneșe, proaste și slabe în ceea ce privește caracterul și intelectul. În primul rînd, erau slabe din punct de vedere moral, fiind „îngreuiate de păcate și frămîntate de felurite poftē“. Se simțeau împovărate, tiranizate de propriile lor păcate, iar învățătorii falși, strecurîndu-se în casele lor, se jucau cu sentimentele lor de vinovăție și slăbiciune. În al doilea rînd, erau slabe din punct de vedere intelectual, nestatornice, credule, naive. Desemnează acel tip de femeie care ascultă pe oricine, dar „nu pot ajunge niciodată la deplina cunoștință a adevărului“. Incapabile structural de-a ajunge la vreo convingere fermă, puteau fi asemuite cu bărcuțele purtate încoace și încolo de vînt (cf. Ef. 4:14). Într-o asemenea stare de confuzie mentală, oamenii vor asculta pe orice învățător, fără să verifice afirmațiile acestuia. „Nu dragostea pentru adevăr le împingea să învețe, ci numai o dorință morbidă după tot ceea ce e nou“². Astfel de femei, slabe în ceea ce privește caracterul, constituie

¹ Ellicott, p. 146.

² Ellicott, p. 146.

o pradă ușoară pentru „negustorii de religie“ care merg din ușă în ușă.

Pentru a da un exemplu de astfel de învățători falși, Pavel îi menționează pe Iane și Iambre, numele, conform tradiției ebraice, a doi magicieni șefi de la curtea lui Faraon. Ei nu apar cu numele în textul Vechiului Testament, deși unul dintre targumuri¹ le inserează numele în Exod 7:11, unde citim: „Dar Faraon a chemat pe niște înțelepți și pe niște vrăjitori, și vrăjitorii Egiptului au făcut și ei la fel, prin vrăjitoriile lor“.

Implicațiile celor scrise de Pavel aici sînt foarte importante, chiar dacă nu par la prima vedere. El stabilește o paralelă istorică între Iane și Iambre, care se împotrăviseră lui Moise cu mult înainte, și „acești oameni“ (învățătorii falși din vremea apostolului) care se împotrăvesc adevărului. Iane și Iambre au fost vrăjitori; învățătorii falși sînt și ei „răi și înșelători“ (v. 13). Poate că și ei s-au îndeletnicit oarecum cu vrăjitoria, deoarece, cînd efesenii care „făcuseră vrăjitorii“ au fost convertiți, și-au adus cărțile și le-au ars înaintea tuturor (Fp. 19:18, 19). Dar ceea ce este remarcabil în această analogie nu e doar faptul că învățătorii falși din Asia sînt comparați cu vrăjitorii egipteni, ci că, prin aceasta, Pavel se compară pe sine cu Moise! Iar Moise a fost cea mai impozantă figură a Vechiului Testament! În Israel nu s-a mai ridicat proroc ca Moise, ni se spune, nici în ce privește cunoașterea lui Dumnezeu („pe care Domnul să-l fi cunoscut față în față“) și nici cît privește semnele și minunile pe care le-a făcut pentru a autentifica revelația lui Dumnezeu (Dt. 34:10, 11). „Domnul a zis lui Moise: «Iată că te fac Dumnezeu pentru Faraon;... Tu vei spune tot ce-ți voi porunci»“

¹ Targumul (pl. targumuri) este o „traducere aramaică sau o parafrazăre a unei părți oarecare din Vechiul Testament. S-au păstrat targumuri ale tuturor cărților, cu excepția cărților lui Ezra, Neemia și Daniel“. *Dicționar biblic*, Cartea Creștină, Oradea, 1995, p. 1254. – n.trad.

(Ex. 7:1, 2). Și timp de patruzeci de ani, Moise a spus poporului Cuvîntul lui Dumnezeu și i-a dat Legea lui Dumnezeu.

Acum însă, Pavel se încumetă să se pună pe același plan cu Moise, întrucît așa cum Iane și Iambre i s-au împotrivit lui Moise, tot astfel învățătorii falși din Asia se împotriveau adevărului. Care adevăr? Ei bine, adevărul predicat de Pavel și pe care i l-a încredințat lui Timotei (1:14), credința apostolică, „lucrul acela bun“ pe care Timotei trebuie să-l păstreze și să-l transmită altora. Astfel, apostolul Pavel, în modul cel mai firesc și fără vreo ezitare cît de mică, se socotește egalul lui Moise întrucît și el îi învață pe alții Adevărul lui Dumnezeu. Moise i-a învățat Legea; Pavel a predicat Evanghelia. Dar indiferent dacă e vorba de Lege sau de Evanghelie, dacă învățătura este a lui Moise profetul sau a lui Pavel apostolul, ceea ce trebuie subliniat este că oamenii se împotriveau și respingeau nici mai mult nici mai puțin decît adevărul lui Dumnezeu.

În consecință, Pavel îi respinge ca pe unii care „sînt stricați la minte“, în pofida pretențiilor lor că posedă *gnōsis* (cunoașterea), și „osîndiți [*adokimoi*, «încercați și găsiți ușori»] în ce privește credința“. Mai mult, el crede că astfel de oameni „nu vor mai înainta“, dimpotrivă „vor merge din rău în mai rău“ (v. 13). Nici învățătura lor falsă nu se va răspîndi decît pentru un timp, iar în final ea „va roade ca gangrena“ (2:17). Succesul ei va fi limitat și vremelnic. Dar cum de era Pavel atît de sigur? Pentru că „nebulia lor va fi arătată tuturor, cum a fost arătată [sau „a ajuns să fie arătată“, *egeneto*, timpul aorist] și a celor doi oameni“, Iane și Iambre.

În zilele noastre, uneori sîntem neliniștiți – lucru cît se poate de firesc – din cauza învățătorilor falși care se împotrivesc adevărului tulburînd Biserica și, în mod deosebit, de metodele șirete și viclene ale comercianților de religie. Dar

nu trebuie să ne temem, chiar dacă unii mai slabi în credință pot fi trași pe sfoară, chiar dacă falsul devine o modă, cucerind pe mulți. E lesne de demascat, căci este ceva fals, iar adevărul va rămîne la suprafață prin sine însuși. Eroarea, ce-i drept, se poate răspîndi, fiind chiar populară pentru un timp. Dar „nu va mai înainta“. În final, va fi dată în vileag, iar adevărul va fi negreșit restaurat și răzbunat. Aceasta este lecția clară ce reiese din istoria Bisericii. Nenumărate erezii au apărut, iar unele păreau să triumfe. Astăzi ele prezintă un interes pur istoric, asemeni relicvelor uitate. Dumnezeu Însuși Și-a apărat adevărul Cuvîntului Său și l-a păstrat în Biserică.

Ajungînd la capătul primului paragraf al capitolului 3, trebuie să știm foarte lămurit care sînt aceste pericole ce apar în „zilele din urmă“ în care trăim și noi. Lucrurile se întîmplă astfel, deoarece pe pămîntul lui Dumnezeu (lumea), unde El a semănat grîu, a venit diavolul și a semănat neghină¹. Schimbînd imaginea, diavolul își are agenții săi secreți, cel de-al cincilea pilon, infiltrați actualmente în Biserică. *Articolul XXVI* al Bisericii Anglicane afirmă: „în Biserica vizibilă, răul [este] dintotdeauna amestecat cu ceea ce este bun și, uneori, răul deține autoritatea supremă în Administrarea Cuvîntului și a Sacramentelor...“. Da, în interiorul Bisericii, printre credincioșii activi, există oameni cu un caracter defăimător și comportament imoral, a căror religiozitate este pur externă, a căror minte este „stricată“ și a căror credință este nesinceră. Ei sînt iubitori de sine, de bani și de plăceri, iar nu de Dumnezeu și de semenii. Ei au o formă de evlavie, dar îi tăgăduiesc puterea. Se împotrivesc adevărului și caută să-i cîștige pe cei slabi în favoarea doctrinelor lor eronate. Din punct de vedere moral, religios și intelectual, ei sînt în totalitate corupți. Este o

¹ Cf. pilda lui Iesus din Mt. 13:24-30, 36-43.

remarcabilă descriere a așa-numitei „societăți permissive“, care tolerează extrem de bine orice deviere imaginabilă de la standardele creștine de neprihănire și adevăr și al cărei *ethos* s-a strecurat și în biserică.

Dar Timotei nu trebuie să se lase contaminat de această maladie, nici să se lase dus de val, ci să rămână ferm pe poziție, împotrivindu-se cu curaj modei cotropitoare.

3. Stînd tare în credință (v. 10-15)

Tu, însă, ai urmărit de aproape învățătura mea, purtarea mea, hotărîrea mea, credința mea, îndelunga mea răbdare, dragostea mea, răbdarea mea, prigonirile și suferințele care au venit peste mine în Antiohia, în Iconia și în Listra. Știi ce prigoniri am răbdat; și totuși, Domnul m-a izbăvit din toate. De altfel, toți cei ce voiesc să trăiască cu evlavie în Hristos Isus, vor fi prigoniiți. Dar oamenii răi și înșelători vor merge din rău în mai rău, vor amăgi pe alții, și se vor amăgi și pe ei înșiși. Tu să rămii în lucrurile, pe cari le-ai învățat și de care ești deplin încredințat, căci știi de la cine le-ai învățat: din pruncie cunoști Sfintele Scripturi, cari pot să-ți dea înțelepciunea care duce la mîntuire, prin credința în Hristos Isus.

În acest paragraf, Pavel se adresează lui Timotei de două ori prin cuvintele monosilabice grecești *su de*. Ele sînt plasate la începutul versetelor 10 și 14 (vezi și 2:1, *su oun*) și trebuie traduse: „dar tu...“. În contrast izbitor cu declinul moral contemporan, cu religiozitatea falsă, de paradă și cu răspîndirea

vertiginoasă a învățaturii false, Timotei este chemat să fie diferit și, la nevoie, să accepte să rămînă singur.

Fiecare creștin este chemat să fie diferit de lumea din jur. „Nu permite lumii din jur să te modeleze după tiparul ei“ (Rm. 12:2, JBP). Desigur, presiunea pe care lumea o exercită asupra noastră este uriașă, iar această presiune ține nu numai de provocarea directă venită din partea credinței și a moralei tradiționale, ci și de insidioasa atmosferă îmbibată de secularism care se infiltrează în interiorul Bisericii. Mulți cedează acestei presiuni, adeseori fără a-și da seama ce fac. Dar Cuvîntul lui Dumnezeu ni se adresează mereu și mereu, chemîndu-ne la statornicie. Ni se cere să nu fim ca „trestia clătînată de vînt“ care se închină înaintea lui, indiferent din ce direcție bate. Dimpotrivă, să stăm tari, neclintiți în credință, ca și o stîncă în albia unui torent de munte.

Dublul îndemn al apostolului, din versetele 10 pînă la 14, s-ar putea parafraza astfel: „Dar cît despre tine, în ciuda învățaturii false actuale, ceea ce ai urmărit tu de aproape este doctrina *mea* și felul *meu* de a trăi, precum și scopul *meu*, credința și răbdarea *mea*, dragostea și îndelunga *mea* răbdare, prigonirile și suferințele... Oamenii răi și înșelători, înșelîndu-i pe alții și înșelîndu-se pe ei înșiși, vor merge din rău în mai rău. Dar tu, să nu înaintezi în nici o altă direcție, cu atît mai puțin dincolo de învățătura mea (asta ar fi cădere, nu înaintare). Dimpotrivă, trebuie să stai tare, să continui și să rămii cu ceea ce ai învățat și ai crezut, deoarece știi de la cine le-ai învățat...“.

În primul rînd, Pavel îi reamintește lui Timotei ce a făcut pînă atunci: „ai luat aminte“ sau ai urmărit „învățătura mea“ (v. 10). Apoi îl îndeamnă să continue pe același făgaș: „să rămii în lucrurile pe care le-ai învățat“ (v. 14). Deci, versetele de la 10

la 13 descriu devotamentul din trecut pe care Timotei l-a avut față de apostol, iar versetele 14-17 îl îndemnă insistent să rămână credincios și pe viitor. Cele două verbe principale rezumă ideea de bază a paragrafului: „tu ai urmărit de aproape” (v. 10); „rămii în aceste lucruri” (v. 14).

a. Trecutul (v. 10-13)

Poziția lui Timotei este înțeleasă ca „urmare” a lui Pavel. Verbul *parakolouthēō* înseamnă literal a urmări o persoană care merge undeva sau a-i călca pe urme. Dar nu astfel este folosit în Noul Testament. Sensul figurat al verbului poate desemna fie un înțeles cognitiv, precum „te urmăresc,” adică „sînt atent la ce spui”, fie unul ce ține de o dedicare autentică, precum în exemplul „este urmaș (ucenic) al cuiva”. AG formulează astfel cele două înțelesuri: „a urmări cu mintea, a înțelege, a-și însuși” și „a urma întocmai, a urma ca regulă”. Luca folosește verbul mai mult sau mai puțin cu sensul său prim, cînd îi scrie lui Teofil despre cercetările sale istorice minuțioase. „Am urmărit toate aceste lucruri îndeaproape pentru un timp” [„am făcut cercetări cu de-amănuntul asupra tuturor acestor lucruri de la obîrșia lor”, în versiunea Cornilescu – n.trad.] (Lc. 1:3). Se pare că Pavel, în scrisorile sale către Timotei, folosește verbul cu sensul de dedicare deplină. În prima sa epistolă, îl îndemna pe Timotei să se hrănească cu „învățătura sănătoasă pe care ai urmat-o”, adică, a îmbrățișat-o. Desigur, verbul are aceeași semnificație. Pavel îi reamintește lui Timotei nu doar că el i-a „cunoscut deplin” doctrina și felul de viață, ca un discipol nepărtinitor sau un spectator detașat, ci și că a devenit un ucenic loial al apostolului. Fără îndoială, la început i-a fost greu să priceapă înțelesul învățaturii lui Pavel. Dar, cu timpul, a început s-o înțeleagă, s-o asimileze, să creadă în ea și să trăiască

prin ea. La fel s-a întîmplat și cu felul de viață al apostolului; la început l-a urmărit cum trăiește, apoi a căutat să-l imite. Întrucît Pavel, apostolul, se știa un urmaș al lui Hristos, nu a ezitat să le spună altora să-l urmeze: „Călcați pe urmele mele”, scrie el, „întrucît și eu calc pe urmele lui Hristos” (1 Cor. 11:1; cf. 1 Ts. 1:6). Mai mult chiar, el s-a descris ca fiind etalonul prin care poți distinge adevărul de eroare: „Urmați-mă pe mine fraților, și uitați-vă bine la cei ce se poartă după pilda pe care o aveți în noi” (Fl. 3:17). Astfel, în credință și în trăirea zilnică, în „învățatură” și în „conduită” (v. 10), Timotei a devenit și a rămas urmașul devotat al lui Pavel. În toate, el l-a „urmat pas cu pas” (NEB).

Contrastul dintre acest paragraf și primul paragraf al capitolului este evident. Oamenii descriși anterior își urmau poftele inimii (erau iubitori de sine, de bani și de plăceri), iar jalnicii lor convertiți fuseseră ademeniți de propriile lor patimi. Timotei însă a urmat un standard de viață cu totul diferit, anume învățătura și exemplul apostolului lui Hristos, Pavel. Astfel, Pavel continuă prin a înșira trăsăturile vieții sale, aflate în contrast cu cele ale iubitorilor de sine caracterizați în versetele 2-5. Cuvintele subliniate sînt pronumele personale și adjectivele posesive ce reliefează limpede contrastul: „Căci oamenii vor fi iubitori de sine... *Ei* vor fi și vor face asta și asta. Dar *tu*, Timotei, *tu* (spre deosebire de *ei*) *mi*-ai urmat învățătura *mea*, purtarea *mea* etc.”

Totuși, de ce ne oferă Pavel în versetele 10-11 o listă a calităților și suferințelor lui? Nu este nițel cam lipsit de modestie, ba chiar infatuare, ca apostolul să se pună în valoare într-o asemenea măsură? E de înțeles că a trebuit să-și menționeze învățătura, dar de ce a continuat să pună în evidență credința și dragostea sa, țelul și comportamentul său,

răbdarea și suferințele sale? Nu e mai curînd necuviincios să se laude astfel?

Nu, Pavel nu se laudă. Apostolul atrage atenția asupra lui din cu totul alte motive, și nu din motive egoiste. În primul rînd, el își menționează învățătura, continuînd prin a furniza două dovezi obiective ce probează autenticitatea ei: viața pe care a dus-o și suferințele pe care le-a îndurat. Într-adevăr, acestea sînt niște teste bune (deși nu infailibile) ale sincerității unei persoane, chiar a adevărului sau falsității doctrinei pe care o susține. Este într-atît de convins de lucrurile pe care le spune, încît le pune în practică și e gata să sufere pentru ele? Credința sa l-a transformat într-un om mai bun, chiar și în fața opoziției ostile? Pavel a putut răspunde afirmativ la ambele întrebări. Nu același lucru se poate afirma despre falșii învățători, îngăduitori cu ei înșiși, fără a fi dispuși să sufere cîtuși de puțin pentru ideile lor; caracterul slab și comoditatea spirituală nu le îngăduia așa ceva. Apostolul Pavel însă a dus o viață consecventă de neprihănire, autocontrol, credință și dragoste și a rămas credincios principiilor sale de viață, în ciuda numeroaselor și primejdioaselor prigoniri prin care a trecut.

Să ne uităm mai întîi la felul său de viață. Timotei a urmărit, încercînd apoi să imite, „purtarea“ lui Pavel (*agōgē*, întreaga sa conduită și stilul de viață), „hotărîrea“ sau năzuința sa în viață (ambiția spirituală care l-a motivat și a dat sens vieții lui), „credința“ sa (include, pesemne, credincioșia sa), „îndelunga răbdare“ (*makrothymia*, îngăduința sau capacitatea de-a îndura oamenii dificili) „dragostea“ sa (față de Dumnezeu și oameni, contrastînd cu dragostea de sine, de bani și plăceri a învățătorilor falși) și „răbdarea“ sa (*hypomonē*, capacitatea de-a rezista răbdător în încercări, spre deosebire de *makrothymia*, capacitatea de a-i suporta cu răbdare pe oamenii

agasanți). Într-adevăr, fiindcă *hypomonē* („răbdare“) este îndeobște în cuprinsul Noului Testament copilul „nădejzii“ noastre creștine, așteptarea revenirii Domnului și a slavei care va urma, putem detecta în lista aceasta încă o dată triada favorită a lui Pavel: „credință, nădejde și dragoste“¹.

Referința la „răbdare“ sau „perseverență“ duce firesc la evocarea „prigonirilor“ și a „suferințelor“ pe care Pavel a trebuit să le îndure. El menționează în special cele trei orașe din Galatia: Antiohia, Iconia și Listra, deoarece Timotei era din Listra și pesemne a fost martor cînd apostolul a fost lapidat de o gloată ostilă, tîrît afară din cetate și lăsat în drum să moară, dar Domnul l-a salvat așa cum a făcut-o și altădată. Curajul de care a dat dovadă în timpul prigonirii a jucat, poate, un rol important în convertirea lui Timotei, după cum atitudinea curajoasă a lui Ștefan în timpul martirajului său a contribuit la convertirea lui Pavel. Oricum, Timotei „a urmărit“ prigonirile îndurate de Pavel, la început privindu-le, apoi descoperind că trebuie să se facă părtaș lor, căci, fără a-și asuma suferința implicită, nu se poate numi un urmaș al apostolului Pavel².

În versetul 12, Pavel arată că experiența sa nu este unică. El a căutat să trăiască „cu evlavie în Isus Hristos“, iubindu-L și slujindu-L pe Dumnezeu și a avut de suferit din pricina aceasta. Timotei a avut aceeași experiență, căci toți creștinii ce doresc „să trăiască cu evlavie în Isus Hristos“ (adică, în unire cu El) „vor fi persecutați“ și, într-adevăr, sînt decîși să rabde prigonirea. Evlavia ascute antagonismul cu lumea. Întotdeauna a fost așa. La fel s-a întîmplat în cazul lui Isus, la fel, ne spune El, ni se va întîmpla nouă: „Dacă vă urăște lumea, știți că pe Mine M-a urît înaintea voastră. Dacă ați fi din lume, lumea ar

¹ Vezi 1 Cor. 13:13; Cl. 1:4, 5; 1 Ts. 1:3; 2 Ts. 1:3, 4; cf. Ev. 10:22-24.

² Vezi Fp. 13:14-14:23 unde este relatată vizita apostolului Pavel în cetățile Galatiei, în prima sa călătorie misionară, și prigonirile pe care le-a îndurat acolo.

iubi ce este al ei; dar, pentru că nu sînteți din lume, și pentru că Eu v-am ales din mijlocul lumii, de aceea vă urăște lumea. Aduceți-vă aminte de vorba pe care v-am spus-o: «Robul nu este mai mare decît stăpînul său». Dacă M-au prigonit pe Mine și pe voi vă vor prigoni.» (In. 15:18-20; cf. 16:33). Este important să observăm contextul în care Hristos le spune urmașilor Săi să se aștepte la persecuție. El prevede că ei vor fi, în același timp, în lume (trăind printre cei ce nu sînt sfinți), dar „nu din lume” (trăind o viață evlavioasă în Hristos). Cei ce sînt în Hristos, dar rupți de lume, nu sînt prigonți, fiindcă nu vin în contact – deci nu intră în conflict – cu potențialii lor persecutori. Cei ce sînt în lume, dar nu sînt în Hristos, de asemenea nu sînt prigonți, fiindcă lumea nu vede în ei nimic vrednic pentru a-i trata astfel. Primii scapă de persecuție prin retragerea din lume, ceilalți prin identificarea cu ea. Doar pentru cei ce sînt concomitent în Hristos și în lume, persecuția este inevitabilă. După spusele lui Calvin: „Zadarnic încercăm să-L smulgem pe Hristos de pe crucea Sa și stă în firea lucrurilor ca lumea să-L urască pe Hristos pînă și în urmașii Săi”¹.

Caracterul inevitabil al persecuției este explicat în versetul 13 prin activitatea neîntreruptă a falșilor învățători. Pavel este extrem de sincer cînd spune despre ei că sînt „răi și înșelători”. Al doilea cuvînt (*goēs*) înseamnă „vrăjitor”, „jongler”, iar în literatura creștină timpurie, „escroc, șarlatan” (AG). Apostolul îi socotește lipsiți de sinceritate, „șarlatani” care „vor merge din rău în mai rău”. Verbul „a merge” (*prokoptō*) înseamnă literal „a merge înainte, a înainta”, dar Pavel îl folosește la modul ironic, deoarece singura lor „înaintare” este înapoi, nu înainte, „din rău în mai rău”. El nu pare a se referi la succesul lor ca și învățători, căci a spus deja că „nu vor mai înainta” (v. 9), ci la

¹ Calvin, p. 327.

deteriorarea lor intelectuală și morală. Ei sînt „înșelători și înșelați” în același timp. Alfred Plummer ne explică lucrul acesta foarte bine: „ei încep prin a amăgi pe alții și sfîrșesc prin a fi ei înșiși păcăliți și (foarte adesea) păcăliți de propriile lor înșelăciuni; căci înșelăciunea duce îndeobște la înșelarea de sine”¹.

b. Viitorul (v. 14, 15)

Pînă aici, Pavel s-a descris pe sine, dar cu referire la Timotei căruia-i slujește drept călăuză. Timotei este văzut împotrivindu-se învățătorilor falși și nelegiuți. Aceasta, pentru că „l-a urmărit” atent pe Pavel și s-a lăsat modelat de învățătura acestuia. În plus, a avut dreptate făcînd așa, deoarece învățătura lui Pavel a fost pe deplin confirmată de viața-i evlavioasă și de multele prigoniri pe care le-a suportat cu curaj. Pavel își începe fraza pentru a doua oară cu: „dar tu” (*su de*), deosebindu-l pe Timotei de „oamenii răi și înșelători”. Ceva mai înainte, el a comparat dorința lor de-a trăi după poftele inimii lor cu fidelitatea lui Timotei în a urma exemplul și doctrina apostolică. Acum, el creionează un nou contrast: ei „vor merge” (deși am văzut cum „înaintează”), în timp ce Timotei trebuie să „continue” sau să rămînă în ceea ce a învățat și a crezut.

Acest gen de imperative nu este rareori întîlnit pe paginile Noului Testament. Și este relevant mai ales în cazul inovatorilor din Biserică, „radicali” care se pretind progresiști și resping tot ce ține de tradiție. Niciodată n-a fost mai necesar ca astăzi, cînd unii se laudă că au inventat „noua creștinătate” cu o „nouă teologie” și o „nouă moralitate”, ținînd toate de „o nouă reformă”. Desigur, Biserica fiecărei generații trebuie să-și traducă adevărurile care nu se pot schimba, prin propriul său

¹ Plummer, p. 386.

limbaj, făcînd o punte între Cuvîntul peren și lumea vremelnică. O traducere este redarea aceluiași mesaj într-un alt limbaj, nicidecum o lucrare cu un nou conținut. Unii radicali moderni fac tocmai acest lucru, explicînd adevăruri spirituale despre Dumnezeu și despre Hristos dintr-o perspectivă străină Bibliei. Să fim iertați dacă, într-o asemenea situație, vom zice și noi ca și Domnul: „nimeni, după ce a băut vin vechi, nu voiește vin nou, căci zice: «Este mai bun cel vechi»“ (Lc. 5:39). Chiar și apostolii își avertizează mereu cititorii privitor la ideile ultramoderne apărute în Biserică, și-i cheamă să revină la mesajul apostolic original. Astfel, Ioan afirmă: „oricine o ia înainte și nu rămîne în învățătura lui Hristos n-are pe Dumnezeu“ și își îndeamnă enoriașii: „ce ați auzit de la început, aceea să rămînă în voi;“ căci atunci ei vor „rămîne în Fiul și în Tatăl“ (2 In. 9; 1 In. 2:24). În mod similar, Pavel îi poruncește lui Timotei să rămînă în lucrurile învățate. În toate aceste versete, verbul grecesc folosit este același. Timotei a învățat anumite lucruri, iar acum crede cu putere în ele. Foarte bine,¹ acum trebuie să continue cu perseverență rămînînd în aceste lucruri, neîngăduind nimănui să-l clintească de pe această temelie solidă.

Porunca sa clară, adresată lui Timotei, de-a rămîne ferm credincios adevărurilor învățate, are la bază două argumente simple și evidente, formulate în versetele 14b și 15. Timotei trebuie să continue în ceea ce a învățat, deoarece știe de la cine le-a învățat. Învățătura este validată de învățător. Dar cine a fost acolo? Manuscrisele grecești conțin două variante, unul cu pronumele personal „cine“ la forma de plural, celălalt la singular. Forma atestată se consideră a fi cea de plural (*para tinōn*), caz în care le-ar include, alături de apostolul Pavel, pe bunica sa, Lois, și pe mama sa, Eunice (care într-adevăr l-au

învățat Scripturile din fragedă copilărie; v. 1:5; 3:15). Specialiștii care au analizat manuscrisele afirmă că această variantă trebuie „să fie pesemne preferată“¹ altora și că este „probabil corectă“². Aceștia acceptă însă că alternativa (singularul *para tinos*) poate fi explicată, caz în care pronumele se referă doar la apostolul Pavel. Deși dovezile externe ce susțin această ultimă variantă nu sînt suficient de puternice, dovezile interne îmi par a fi net superioare. Și anume, în contextul imediat, Pavel a scos în evidență că Timotei i-a urmărit îndeaproape învățătura (v. 10). Faptul că învățătura apostolică a reprezentat modelul lui Timotei în viață este întărit prin accentuarea pronumelui personal: „pe mine“, „mă“ și a adjectivului personal: „mea“, „mele“ din versetele 10 și 11.

Contextul mai larg al întregii epistole punctează aceeași idee. În primele două capitole, apostolul l-a rugat pe Timotei să urmeze „dreptarul învățăturilor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine (1:13) și să încredințeze altora ceea ce ai auzit de la mine (2:2). De aceea, se pare că fraza „căci știi de la cine le-ai învățat“ din 3:14 se referă și la ceea ce Timotei a auzit de la Pavel. De altminteri, apostolul oferă evident două motive pentru a-l determina pe Timotei să rămînă loial adevărurilor învățate; prin urmare, se prea poate ca cele două motive să fie deosebite și să nu se refere, ambele, la educația scripturală pe care a primit-o în copilărie.

În acest caz, primul motiv pentru care i se cere să rămînă în cele învățate este faptul că le-a învățat de la Pavel, pe care-l cunoaște. Acesta nu numai că l-a condus la Hristos (1:2) și și-a pus mîinile peste el cu ocazia ordinării sale (1:6), dar este și „apostol al lui Isus Hristos prin voia lui Dumnezeu“ (1:1), un

¹ Ellicott, p. 152.

² Barrett, p. 113.

om căruia Hristos i-a încredințat tezaurul Evangheliei (1:11, 12), care s-a comparat cu Moise în ce privește vestirea Adevărului (3:8), ale cărui doctrină și exemplu Timotei le-a urmat pînă aici cu fidelitate, și care și-a validat învățătura prin propria-i viață trăită în armonie cu convingerile sale și prin tăria morală de care a dat dovadă cînd a fost prigunit. Timotei s-a încrezut în Pavel și în autoritatea învățăturii lui, încredere pe care o putem nutri și noi. Evanghelia lui Pavel continuă să fie validată în ochii noștri de autoritatea sa apostolică.

Timotei nu a învățat doar Evanghelia lui Pavel, cunoscîndu-i și autoritatea, ci încă „din copilărie“ a cunoscut Scripturile Vechiului Testament datorită mamei și bunicii sale, astfel că era foarte familiarizat cu ele. El le credea inspirate de către Dumnezeu, așa cum Pavel este pe punctul de a-i spune. Așadar, al doilea motiv pentru care trebuie să rămînă în cele învățate de la Pavel este armonizarea lor cu Scripturile. Căci acest lucru îl afirma Pavel. Chemat la judecată înaintea împăratului Agripa, el a declarat că a vestit Adevărul Cuvîntului lui Dumnezeu „fără să mă depărtez cu nimic de la ce au spus prorocii și Moise că are să se întîmple; și anume, că Hristosul trebuie să pătimească și că, după ce va fi cel dintîi care a înviat dintre cei morți, va vesti lumină norodului și neamurilor“ (Fp. 26:22, 23). Așijderea, la începutul Epistolei sale către romani, a descris Evanghelia lui Dumnezeu, pentru vestirea căreia fusese pus deoparte, ca fiind ceea ce El „făgăduise mai înainte prin prorocii Săi în Sfintele Scripturi“ (Rm. 1:2; cf. 3:21).

Așadar, cele două motive pentru care Timotei trebuie să rămînă loial lucrurilor în care a ajuns să creadă sînt cele două surse ale învățăturii lui, scrierile Vechiului Testament și Pavel însuși. Ambele ni se aplică și nouă astăzi. Evanghelia în care credem este cea biblică, Evanghelia Vechiului și a Noului

Testament, validată de profeții lui Dumnezeu și de apostolii lui Hristos. Să ne decidem să ascultăm cu luare aminte îndemnul pe care Pavel i-l adresează lui Timotei și să rămînem în lucrurile pe care le-am învățat, întrucît poartă pecetea unei duble autentificări.

4. Originea și scopul Scripturii (v. 15b-17)

...Sfintele Scripturi, care pot să-ți dea înțelepciunea ce duce la mîntuire, prin credința în Hristos Isus. Toată Scriptura este însuflată de Dumnezeu și de folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune în neprihănire, pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrșit și cu totul destoinic pentru orice lucrare bună.

Sînt menționate aici două adevăruri fundamentale cu privire la Scriptură. Primul privește originea ei (de unde vine), iar al doilea scopul ei (ce urmărește).

În primul rînd, „toată Scriptura este însuflată de Dumnezeu“; ea este suflul lui Dumnezeu. Unii exegeți (de exemplu, NEB) au tradus primele cuvinte din versetul 16 astfel: „fiecare Scriptură inspirată își are folosul ei“. O asemenea traducere aduce două limitări Scripturii. Ni se sugerează că nu toată Scriptura este inspirată, și deci nu toată e folositoare, ci numai acele părți care sînt inspirate. Întrucît propoziția în originalul grec n-are verb principal, este legitim, gramatical vorbind, să suplinim verbul „este“ mai degrabă după, decît înainte, de adjectivul „insuflată de Dumnezeu“ și astfel să traducem: „toată Scriptura inspirată de Dumnezeu este de folos“. Această construcție însă nu face dreptate conjuncției „și“ (*kai*) dintre cele două adjective, „inspirată de Dumnezeu“ și „de

folos”. Acest „și” sugerează că Pavel vorbește de două adevăruri privitoare la Scriptură – anume că ea este insuflată *cît și* de folos –, nu doar de unu. Din acest motiv, ar trebui să traducem propoziția astfel: „toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos”.

Dar ce vrea să spună apostolul prin „toată Scriptura”? Se pare că prin această expresie cuprinzătoare se referă la cele două surse ale cunoașterii lui Timotei, de-abia menționate: „ceea ce ai învățat” (de la mine) și „Sfintele Scripturi”. Adevărat, nicăieri nu-și numește apostolul în mod explicit epistolele ca fiind „Scriptură”. Cu toate acestea, în mai multe rînduri este foarte aproape de a le conferi acest statut; negreșit, el recomandă ca scrisorile sale să fie citite în mod public în adunările creștine alături de scrierile Vechiului Testament, fără îndoială (ex. Cl. 4:16; 1 Ts. 5:27). De cîteva ori pretinde că vorbește în Numele și cu autoritatea lui Hristos (ex. 2 Cor. 2:17; 13:3; Gl. 4:14), și-și numește mesajul „Cuvîntul lui Dumnezeu” (ex. 1 Ts. 2:13). O dată spune că, transmițînd altora ceea ce Dumnezeu i-a revelat lui, s-a folosit nu de „vorbiri învățate de la înțelepciunea omenească; ci... de la Duhul Sfînt” (1 Cor. 2:13). Aceasta este o afirmație clară privitoare la inspirație, mai precis la inspirația verbală, care constituie trăsătura distinctivă a „Scripturii”. Petru socotește epistolele lui Pavel ca fiind „Scriptură”, întrucît, referindu-se la ele, vorbește despre Vechiul Testament ca „celelalte Scripturi” (2 Pt. 3:16). În plus, este evident că Pavel preconiza existența unei anexe creștine la Vechiul Testament, deoarece a alăturat un citat din Deuteronom (25:4) și o vorbă de-a lui Isus înregistrată de Luca (10:7), numindu-le pe amîndouă „Scriptură” (1 Tim. 5:18).

Scriptura, „întreaga Scriptură”, este definită ca „insuflată de Dumnezeu”. Cuvîntul grecesc *theopneustos*, la singular, s-ar

putea traduce literal prin „Dumnezeu a respirat” și nu arată că Scriptura însăși, ori autorii ei umani au fost inspirați de către Dumnezeu, ci că Scriptura este respirația, răsuflarea lui Dumnezeu. „Inspirație” este negreșit un termen convenabil, dar „expirație” ar reda înțelesul adjectivului grecesc mult mai precis. Nu trebuie să credem că Scriptura exista deja cînd (ulterior) Dumnezeu a insuflat-o, ci El a insuflat-o spre existare prin suflarea Duhului Sfînt. Nu se face aici nici o „teorie” sau vreo încercare de explicare a inspirației Sfintelor Scripturi, întrucît nu există nici o referință la autorii umani, care, spune Petru, „au vorbit de la Dumnezeu, mînați de Duhul Sfînt” (2 Pt. 1:21). Cu toate acestea, din multe pasaje reiese limpede că inspirația, indiferent de procesul prin care este operată, nu distruge personalitatea sau cooperarea activă a scriitorilor umani. Intenția autorului este de a afirma faptul că toată Scriptura este suflarea lui Dumnezeu. Ea își are originea în mintea lui Dumnezeu și a fost transmisă de pe buzele lui Dumnezeu prin suflul sau Duhul lui Dumnezeu. De aceea, este corect s-o numim „Cuvîntul lui Dumnezeu,” căci Dumnezeu Însuși l-a rostit. Într-adevăr, așa cum obișnuiau să spună profeții, „gura Domnului a vorbit”.

În al doilea rînd, Pavel explică scopul Scripturii: să fie „de folos”. Și aceasta, datorită faptului că e inspirată de Dumnezeu. Numai originea-i divină asigură și explică folosul ei uman. Pentru a-l evidenția, Pavel folosește două expresii. Prima se află în versetul 15: „Sfintele Scripturi, spune el, pot să-ți dea înțelepciunea care duce la mîntuire”. Biblia este esențialmente un manual al mîntuirii. Scopul ei fundamental nu este să ne ofere date științifice (ca bunăoară, natura rocilor de pe Lună), pe care oamenii le pot descoperi prin propriile cercetări

empirice, ci esența mîntuirii, pe care explorarea spațiului nu o explică, pe care numai Dumnezeu ne-o poate revela. Întreaga Biblie dezvăluie planul divin al mîntuirii: crearea omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, căderea sa prin neascultare în păcat și sub pedeapsă, dragostea necurmată a lui Dumnezeu față de om în ciuda răzvrătirii omului, planul veșnic al lui Dumnezeu de a-l mîntui prin legămîntul harului Său, încheiat cu un popor ales de El, plan ce-a culminat cu Hristos; venirea lui Hristos ca Mîntuitor, care a murit pentru păcatele oamenilor, a înviat din morți, a fost înălțat la cer și a trimis Sfîntul Duh; și salvarea oamenilor în primul rînd de vinovăție și din înstrăinarea lor față de Dumnezeu, apoi de sub puterea păcatului, mîntuirea de sub puterea morții prin experiența progresivă a libertății ce-o trăiesc copiii lui Dumnezeu. Toate acestea ne-ar fi necunoscute fără revelația biblică. „Scriptura conține norma desăvîrșită a unei vieți fericite și depline“¹.

Biblia ne oferă informații în special despre mîntuirea „prin credința în Isus Hristos“. Astfel, întrucît Biblia este o carte despre mîntuire și întrucît mîntuirea este prin Hristos, aceasta își concentrează atenția asupra lui Hristos. Vechiul Testament Îl prezice și prefigurează în multe și variate feluri; Evangheliile relatează istoria nașterii și-a vieții Sale, cuvintele și faptele Sale, moartea și învierea Sa; Faptele Apostolilor descriu ceea ce El a continuat să facă și să-i învețe pe oameni prin apostolii pe care i-a ales, în special privitor la răspîndirea Evangheliei și întemeierea Bisericii pornind din Ierusalim și pînă la Roma; Epistolele dezvăluie deplina glorie a Persoanei și a lucrării Sale și o aplică la viața creștinului și a Bisericii; în timp ce Apocalipsa Îl prezintă pe Hristos stînd acum pe scaunul de domnie al lui Dumnezeu și gata să revină ca să-Și desăvîrșescă

mîntuirea și judecata. Această prezentare comprehensivă a lui Isus Hristos urmărește să ne înflăcăreze „credința“ în El, pentru ca prin credință să putem fi mîntuiți.

– Pavel continuă arătînd că folosul Scripturii privește atît doctrina, cît și comportamentul (v. 16b, 17). Învățătorii falși le-au separat; noi trebuie să le unim. Varianta NEB exprimă lucrurile limpede: cît privește doctrina, Scriptura e de folos „pentru a ne învăța adevărul și a respinge eroarea“; cît despre conduita noastră, ea e de folos „pentru îndreptarea obiceiurilor și a ne învăța cum să trăim corect“. În fiecare caz, aspectul negativ și cel pozitiv sînt reunite. Dorim noi cu adevărat, fie în viața noastră, fie în lucrarea de învățare, să învingem eroarea și să creștem în adevăr, să învingem răul și să creștem în sfințenie? Atunci trebuie să apelăm în primul rînd la Scriptură, deoarece ea este „de folos“ în ce privește aceste lucruri.

Într-adevăr, Scriptura este mijlocul de căpătii pe care-l folosește Dumnezeu pentru a-l aduce pe „omul lui Dumnezeu“ la maturitate. Nu se explică ce anume se înțelege prin această expresie. Poate fi un termen general, cu referire la oricare creștin, deoarece cuvintele însele înseamnă doar „omul ce-l aparține lui Dumnezeu“ (NEB). Pe de altă parte, expresia era un titlu vetero-testamental ce denota respectul și a fost atribuit cîtorva purtători de cuvînt ai lui Dumnezeu precum Moise (Dt. 33:1), David (2 Cr. 8:14) și Ilie (1 Îm. 17:18), iar Pavel, în prima sa epistolă, i s-a adresat lui Timotei cu această expresie (6:11). De aceea, ea se poate referi aici la oamenii chemați să dețină poziții de responsabilitate în biserică și, în special, la lucrătorii a căror sarcină este, sub autoritatea Scripturii, să dea învățătură și să respingă eroarea, să mustre și să îndrepte.

¹ Calvin, p. 330.

Oricum ar fi, doar cu prețul unui studiu tenace al Scripturii poate deveni omul lui Dumnezeu „desăvârșit, cu totul destoinic pentru orice lucrare bună“.

Privind retroactiv întreg acest capitol, putem aprecia relevanța mesajului său pentru societatea noastră pluralistă și permisivă. „Vremurile grele“ în care se pare că trăim sînt pline de primejdii. Uneori te întrebi dacă nu cumva lumea și Biserica au înnebunit, într-atît le sînt de stranii concepțiile și de laxo standardele. Unii creștini sînt pur și simplu înghițiți de valul păcatului și al erorii, căruia n-au știut să-i reziste. Alții preferă să se ascundă, refugiul fiind cea mai bună soluție pentru a supraviețui și unica alternativă la capitulare. Însă nici una dintre acestea nu este soluția creștină. „Dar tu, ne spune Pavel așa cum i-a spus lui Timotei, stai tare. N-are importanță dacă presiunea de-a te conforma lumii este foarte puternică. N-are importanță dacă ești tînăr, fără experiență, timid și slab. N-are importanță dacă te trezești singur, mărturisindu-L pe Hristos. Mi-ai urmat învățătura pînă aici. Acum rămîi în lucrurile în care ai ajuns să crezi. Cunoști temeiurile biblice ale credinței tale. Scriptura este respirația lui Dumnezeu și este folositoare. Chiar în mijlocul acestor timpuri grele în care oamenii răi și înșelători merg din rău în mai rău, ea te poate face desăvârșit și te poate echipa pentru lucrare. Permite-i Cuvîntului lui Dumnezeu să facă din tine un om al lui Dumnezeu! Fii loial Cuvîntului lui Dumnezeu și el te va duce la maturitate creștină.“